https://doi.org/10.59295/ierm2025.17 CZU 323.28:327(4)

CAPACITATEA UNIUNII EUROPENE DE REZILIENȚĂ ÎN FAȚA TERORISMULUI: POLITICI DE PREVENIRE ȘI COMBATERE[1]

THE EUROPEAN UNION'S RESILIENCE CAPACITY TOWARDS TERRORISM: PREVENTION AND COMBAT POLICIES

Marcel BENCHECI, ***doctor în științe politice, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM***
E-mail: marcelbencheci@mail.ru
ORCID: 0000-0002-6619-5299

Diana HÎRBU, ***doctor în științe politice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova***
E-mail: dianabencheci@yahoo.com
ORCID: 0000-0002-7867-1731

Rezumat. *În ultimele două decenii terorismul a devenit o amenințare constantă și diversificată pentru Uniunea Europeană. Atacurile din Madrid (2004), Londra (2005), Paris (2015), Bruxelles (2016) și Viena (2020) au evidențiat cât de importantă este o reacție unită și bine coordonată la nivel european. Terorismul constituie una dintre cele mai urgente amenințări la adresa securității internaționale, iar Uniunea Europeană (UE) s-a confruntat, în ultimele decenii, cu o serie de atacuri care au subliniat necesitatea unui răspuns eficient, coerent și solidar. Pe lângă măsurile reactive, UE a creat o gamă de politici și mecanisme pentru prevenire, combatere și creșterea rezilienței.*

Cuvinte-cheie: *terorism, Uniunea Europeană, reziliență, radicalizare, cooperare instituțională, politici de prevenire.*

Summary. *Over the past two decades, terrorism has become a constant and increasingly diverse threat to the European Union. The attacks in Madrid (2004), London (2005), Paris (2015), Brussels (2016), and Vienna (2020) have highlighted the importance of a united and well-coordinated European-level response. Terrorism remains one of the most pressing threats to international security, and the European Union (EU) has faced a series of attacks in recent decades that have emphasized the need for an effective, coherent, and unified reaction. In addition to reactive measures, the EU has developed a range of policies and mechanisms aimed at prevention, counteraction, and strengthening resilience.*

Keywords: *terrorism, European Union, resilience, radicalization, institutional cooperation, prevention policies.*

[1] Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice, realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova.

Introducere

Terorismul a devenit o provocare majoră pentru securitatea Uniunii Europene (UE) în ultimele decenii. Deși responsabilitatea principală pentru siguranța publică revine statelor membre, UE a creat un cadru juridic și instituțional solid, destinat să sprijine coordonarea și colaborarea în lupta împotriva acestui fenomen.

Totodată, menționăm că UE nu are competențe exclusive în domeniul securității interne, dar prin cooperarea interguvernamentală și mecanismele Politicii de Securitate și Justiție, au fost dezvoltate instrumente comune pentru a combate terorismul. Primul document important în acest sens este Declarația împotriva terorismului, adoptată în 2004, ca răspuns la atentatele de la Madrid, urmată de Strategia UE de combatere a terorismului din același an [15]. Strategia se bazează pe patru piloni: prevenire, protecție, urmărire și răspuns, subliniind o abordare multidimensională. Aceasta este completată de acțiunile instituțiilor precum Europol, Eurojust și Comitetul pentru Securitate Internă (COSI), care facilitează schimbul de informații, urmărirea penală transfrontalieră și analiza riscurilor.

Politici de prevenire

Prevenirea radicalizării este o prioritate esențială. În acest sens, UE a înființat Rețeaua de Conștientizare a Radicalizării (RAN), care aduce împreună practicieni din diverse domenii, precum educația, justiția, securitatea și reintegrarea socială, din statele membre [13]. Potrivit analizei realizate de Raluca Moldovan, RAN a fost „un efort remarcabil de colaborare între experți din societatea civilă, autorități locale și poliție, destinat să prevină radicalizarea înainte ca aceasta să devină violentă" [27]. Programele dezvoltate au ca scop, printre altele, combaterea discursului extremist online, promovarea incluziunii sociale și monitorizarea mediilor de risc, cum ar fi închisorile.

De asemenea, politicile educaționale și de integrare socială, finanțate prin Fondul pentru Securitate Internă (ISF), joacă un rol important în prevenirea marginalizării, un factor care este adesea legat de radicalizare. În plus, digitalizarea rapidă a determinat Uniunea Europeană să implementeze instrumente legislative, cum ar fi Regulamentul privind eliminarea conținutului terorist online (2021/784), care obligă platformele să șteargă conținutul terorist în termen de o oră de la notificare. Mihai Chițac subliniază însă că „măsurile de prevenire trebuie să fie însoțite de politici educaționale și socio-economice care să reducă vulnerabilitățile structurale ale tinerilor în fața radicalizării" [8].

Evoluția cadrului juridic al UE în domeniul combaterii terorismului

Înainte de Tratatul de la Maastricht din 1993, colaborarea europeană în domeniul justiției și afacerilor interne era mai mult o chestiune de aranjamente interguvernamentale. După Maastricht, această colaborare a fost oficializată în ceea ce se numește „al treilea pilon" al Uniunii Europene. Odată cu Tratatul de la Amsterdam din 1999 și, ulterior, cu Tratatul de la Lisabona din 2009, cooperarea în domeniul judiciar și al poliției a devenit o parte esențială a ordinii juridice a UE, permițând astfel adoptarea de acte legislative obligatorii pentru combaterea terorismului [29].

Un moment cheie în acest proces a fost Decizia-cadru 2002/475/JAI, care vizează combaterea terorismului și a fost adoptată după atacurile din 11 septembrie 2001. Aceasta stabilește ce constituie infracțiuni teroriste și impune standarde minime pentru pedepsele aplicabile în toate statele membre. În 2008 decizia a fost actualizată prin Decizia-cadru 2008/919/JAI, care a inclus noțiuni precum incitarea la acte teroriste și recrutarea în scopuri teroriste.

După atacurile din 2015–2016, normele referitoare la traficul de arme, finanțarea terorismului și securitatea la frontiere au fost întărite, culminând cu adoptarea Directivei privind combaterea terorismului (2017/541). Aceste măsuri au creat un cadru legal care permite incriminarea unor acte precum pregătirea atentatelor, instruirea teroristă și deplasările externe în scopuri teroriste. Această Directivă a înlocuit deciziile-cadru anterioare, oferind un instrument juridic mai bine adaptat noilor amenințări, inclusiv terorismul cibernetic, luptătorii teroriști străini și finanțarea activităților teroriste [11].

Cercetătoarea Natalia Bordeianu subliniază că „UE a reușit să construiască o arhitectură de securitate integrată, dar care încă se confruntă cu asimetrii în implementare la nivel național și cu lipsa unei voințe politice comune în momente critice” [3, p. 70].

În cadrul legislației Uniunii Europene care vizează combaterea terorismului, protecția datelor, schimbul de informații și controlul frontierelor sunt esențiale. Acest cadru a fost întărit de-a lungul timpului pentru a face față noilor provocări aduse de amenințările teroriste și de riscurile emergente într-o Europă din ce în ce mai interconectată. Unul dintre cele mai importante instrumente în acest demers este Sistemul de Informații Schengen (SIS II), un sistem complex care permite autorităților din statele membre Schengen să identifice persoanele implicate în activități teroriste. Datorită acestui sistem, persoanele considerate o amenințare pot fi monitorizate și împiedicate să călătorească liber în spațiul Schengen, oferind astfel o protecție suplimentară împotriva răspândirii activităților teroriste. În paralel, Directiva PNR (Passenger Name Record), adoptată prin Directiva 2016/681, obligă companiile aeriene să transmită autorităților competente din statele membre informațiile despre pasageri pentru zborurile care pleacă din sau sosesc în UE. Aceste date sunt folosite pentru a identifica posibili suspecți de activități teroriste sau alte crime transfrontaliere. Astfel, autoritățile pot monitoriza mai eficient mișcările persoanelor, anticipând riscurile potențiale și intervenind rapid atunci când este necesar.

Un alt instrument esențial în acest context sunt reglementările pentru combaterea finanțării terorismului, în special Directivele UE referitoare la spălarea banilor. Directiva 2018/843 are un rol crucial în prevenirea finanțării grupărilor teroriste, prin întărirea supravegherii asupra tranzacțiilor financiare suspecte. Aceasta impune băncilor și instituțiilor financiare să raporteze transferurile financiare care ar putea fi legate de activități teroriste, contribuind astfel la descurajarea fluxurilor financiare ilegale care sprijină aceste organizații.

Combaterea terorismului: instrumente operative

Uniunea Europeană are la dispoziție un set complex de instrumente pentru a lupta împotriva terorismului, care include cooperarea polițienească, coordonarea judiciară, partajarea datelor și monitorizarea strategică. Totuși, eficiența acestor mecanisme de-

pinde de voința politică a statelor membre, de cât de bine se integrează sistemele și de respectarea valorilor fundamentale ale UE. Îmbunătățirea acestor instrumente rămâne o prioritate, mai ales în fața noilor forme de terorism, inclusiv cele generate de radicalizarea online și de rețelele transnaționale.

Măsurile legale sunt susținute de o rețea de instituții și agenții europene dedicate combaterii terorismului. În acest peisaj complex al securității europene, mai multe instituții ale UE colaborează activ pentru a face față terorismului, fiecare având un rol specific și esențial. Unul dintre actorii cheie este Agenția Uniunii Europene pentru Cooperare în Materie de Aplicare a Legii (Europol). În lupta directă împotriva terorismului, Europol joacă un rol central, în special prin Centrul European de Combatere a Terorismului, care sprijină investigațiile transfrontaliere și oferă analize strategice esențiale pentru anticiparea amenințărilor [17, p. 183]. Europol joacă un rol esențial în facilitarea schimbului de informații între autoritățile naționale de aplicare a legii, coordonând investigațiile și intervențiile care depășesc granițele. În plus, Europol oferă analize și rapoarte care ajută statele membre să prevadă și să reacționeze la amenințările emergente.

Aceste instrumente și agenții nu doar că îmbunătățesc capacitatea Uniunii Europene de a răspunde rapid la atacurile teroriste, dar contribuie și la crearea unui mecanism de prevenire mai eficient, asigurând astfel securitatea cetățenilor europeni și întărind încrederea în sistemul comun de securitate.

Așa cum am menționat, înființarea Centrului European de Combatere a Terorismului (ECTC) în 2016 a fost un pas semnificativ în întărirea capacităților operaționale ale agenției. ECTC funcționează ca un centru de analiză și coordonare, facilitând schimbul de informații, sprijinul în anchetele transfrontaliere și realizarea evaluărilor strategice de risc. Conform Europol, ECTC colaborează activ cu unitățile naționale de combatere a terorismului și integrează date din diverse surse, inclusiv din mediul cibernetic. Astfel, ECTC adună și analizează informații din întreaga Uniune Europeană, coordonând investigații importante și oferind statelor membre suport analitic în timp real [20].

Eurojust, pe de altă parte, este agenția UE care se ocupă de cooperarea judiciară în domeniul penal. Aceasta joacă un rol esențial în coordonarea anchetelor și urmăririlor penale legate de terorismul transfrontalier. Printre responsabilitățile sale se numără facilitarea transferului de probe, armonizarea procedurilor judiciare și prevenirea conflictelor de jurisdicție [34, p. 467].

La nivel judiciar, Eurojust are un rol esențial. Această agenție ajută la colaborarea între autoritățile naționale în anchetele și urmărirea penală transfrontalieră. Datorită sprijinului său, schimbul de probe devine mai eficient, procedurile judiciare sunt mai bine armonizate, iar conflictele de jurisdicție sunt evitate [34, p. 468]. Pe lângă măsurile tehnologice, UE a creat colaborări judiciare prin Eurojust, care facilitează coordonarea urmăririi penale între statele membre. De asemenea, planul de acțiune împotriva finanțării terorismului, adoptat în 2016, a dus la o reglementare mai strictă a fluxurilor financiare și a criptomonedelor [10].

Comisia Europeană joacă un rol crucial în inițierea legislației relevante și în monitorizarea implementării acesteia. În același timp, Consiliul Justiție și Afaceri Interne (JAI) adună miniștrii de interne și de justiție din statele membre și coordonează politi-

cile antiteroriste la nivel interguvernamental. De asemenea, Coordonatorul UE pentru combaterea terorismului – o funcție creată după atentatele din 2004 – are responsabilitatea de a asigura coerența și eficiența măsurilor antiteroriste adoptate de UE [16].

Pe lângă aceste structuri operaționale și decizionale, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA) joacă un rol esențial în menținerea echilibrului între securitate și respectarea drepturilor omului. Aceasta analizează impactul măsurilor antiteroriste asupra drepturilor fundamentale și semnalează eventualele riscuri sau abateri [22]. FRA oferă evaluări de impact ale legislației antiteroriste asupra drepturilor omului, subliniind riscurile de discriminare, supraveghere excesivă sau restricții nejustificate ale libertăților. Astfel, FRA contribuie la menținerea unui echilibru între securitate și statul de drept.

Împreună, aceste instituții creează un mecanism european integrat pentru prevenirea și combaterea terorismului, care combină eficiența operațională cu respectul pentru valorile democratice. Instrumentele digitale ale UE joacă un rol esențial în lupta împotriva terorismului.

Sistemul de Informații Schengen (SIS), Sistemul de Informații privind Vizele (VIS) și Eurodac facilitează schimbul rapid de informații despre persoane suspecte, căutări internaționale și cereri de azil. În special, SIS II permite identificarea indivizilor considerați o amenințare la adresa securității și oferă autorităților de frontieră și poliției acces în timp real la aceste date [21].

Reziliența instituțională și societală în Uniunea Europeană

Termenul „reziliență” se referă la abilitatea unui sistem de a face față șocurilor și de a reveni la un echilibru funcțional. În contextul securității, reziliența nu înseamnă doar reacția rapidă la o amenințare, ci și capacitatea de a preveni, de a se adapta și de a se recupera. Așa cum menționează Bogdan Ionescu, „reziliența în fața terorismului implică întărirea coeziunii sociale, dezvoltarea capacităților instituționale și asigurarea unui răspuns multisectorial, de la educație la securitate publică” [26]. De asemenea, Alexandru Tăbuică subliniază într-un studiu recent că „reziliența la terorism devine un indicator esențial al capacității de guvernanță democratică în statele europene, iar UE are responsabilitatea de a sprijini dezvoltarea acestei capacități în rândul statelor membre și al vecinătății imediate” [32, p. 46].

Reziliența nu înseamnă doar să reacționăm, ci și să ne adaptăm și să ne revenim rapid după un atac. UE investește în infrastructura critică și în întărirea capacităților autorităților naționale prin exerciții comune, formare și schimb de bune practice [28, p. 335]. De asemenea, Strategia de Securitate Internă a UE pentru perioada 2020–2025 subliniază cât de importantă este o societate „digitală și rezilientă” în fața amenințărilor hibride, inclusiv a celor teroriste [12].

Un alt aspect esențial este comunicarea publică, deoarece este crucial să contracarăm panică și manipularea informațională pentru a menține coeziunea socială. Astfel, UE susține eforturile statelor membre de a gestiona eficient crizele care apar după un atac și de a proteja valorile democratice. Într-un context global din ce în ce mai instabil, cu crize suprapuse și amenințări hibride, conceptul de reziliență a devenit funda-

mental în discursul și practica de securitate a Uniunii Europene. Atât instituțiile, cât și societățile sunt chemate să dezvolte capacitatea de a face față acestor provocări fără a-și compromite funcționalitatea democratică sau coeziunea internă. Așadar, reziliența nu mai este văzută doar ca o reacție la evenimente negative, ci ca un proces complex și continuu de adaptare, rezistență și transformare profundă.

În această logică, reziliența nu înseamnă doar a reacționa rapid, ci și a avea abilitatea de a te adapta și de a reveni repede după un atac sau o perturbare severă. Uniunea Europeană s-a angajat să sprijine dezvoltarea unor capacități naționale solide și interconectate, în special în domenii sensibile precum infrastructurile critice, protecția cibernetică și asigurarea continuității guvernării. Așa cum subliniază Monar J., prin exerciții comune, formare profesională și schimburi de bune practici, autoritățile statelor membre devin din ce în ce mai bine pregătite să facă față crizelor și să revină la normalitate într-un timp rezonabil [28].

Un cadru strategic important în acest demers este Strategia de Securitate Internă a Uniunii Europene, care promovează o abordare integrată și anticipativă în gestionarea securității interne. Strategia subliniază importanța unei societăți nu doar digitale, ci și profund reziliente în fața amenințărilor hibride, inclusiv a celor teroriste, care nu mai vizează doar infrastructura fizică, ci și rețelele informaționale și echilibrul psihologic al comunităților. După cum evidențiază Comisia Europeană, reziliența digitală și capacitatea de comunicare eficientă în situații de urgență devin priorități esențiale în arhitectura actualizată de securitate a UE [13]. Este important să contracarăm panică, să gestionăm informațiile false și să luptăm împotriva dezinformării, toate acestea fiind priorități în strategiile post-criză. Așa cum subliniază Cadman J. [5, p. 422], consolidarea încrederii cetățenilor în instituțiile statului este vitală pentru coeziunea socială, iar această încredere se construiește prin transparență, consecvență și empatie în comunicarea instituțională.

Uniunea Europeană joacă un rol activ în sprijinirea statelor membre, ajutându-le să dezvolte strategii eficiente de comunicare în criză și să promoveze alfabetizarea media, în special în rândul tinerilor. De asemenea, organizațiile societății civile sunt încurajate să participe la prevenirea extremismului violent și să promoveze dialogul intercultural, întărind astfel reziliența socială la nivel comunitar.

În același timp, reziliența necesită o guvernanță participativă și coordonată la toate nivelurile. Aceasta implică o colaborare eficientă între instituțiile europene, guvernele naționale, autoritățile locale și actorii non-statali. Mecanismele stabilite de Uniune, cum ar fi Mecanismul de Protecție Civilă al UE sau EU Hybrid Fusion Cell, ajută la îmbunătățirea răspunsului colectiv și la gestionarea rapidă a informațiilor esențiale în momente critice [18].

Mai mult decât atât, experiențele recente din domeniul sănătății publice, al crizelor energetice sau al tensiunilor geopolitice din vecinătatea estică au determinat consolidarea unor capacități de reacție rapidă și de evaluare comună a riscurilor. Aceste lecții, învățate uneori în condiții dificile, sunt astăzi integrate într-un efort amplu de reformare și adaptare a sistemelor europene de securitate.

Reziliența, fie că este vorba de cea instituțională sau societală, reprezintă un efort constant de integrare, flexibilitate și solidaritate. Îmbunătățirea capacităților

operaționale, protejarea infrastructurilor esențiale și combaterea dezinformării sunt elemente cheie ale unei Europe pregătite să facă față provocărilor viitoare. Totuși, așa cum realitatea ne-a arătat de nenumărate ori, reziliența nu poate fi impusă de sus în jos. Ea trebuie să fie cultivată, întărită și menținută prin implicarea activă a cetățenilor, printr-o relație sănătoasă între stat și societate și printr-o asumare comună a valorilor democratice care definesc proiectul european.

Critici și provocări în combaterea terorismului în Uniunea Europeană

Deși progresele sunt evidente, Uniunea Europeană se confruntă cu provocări semnificative. Faptul că nu există o forță de aplicare a legii la nivel european limitează capacitatea de reacție rapidă. În plus, diferențele dintre capacitățile naționale și divergențele politice dintre state pot afecta cooperarea. Un alt aspect delicat este protejarea drepturilor fundamentale în contextul măsurilor antiteroriste, în special când vine vorba de supravegherea digitală și retenția datelor [23, p. 232]. De asemenea, lipsa unei forțe coercitive europene înseamnă că implementarea măsurilor depinde complet de voința și capacitatea statelor membre.

UE a reușit să dezvolte un cadru juridic și instituțional solid pentru a combate terorismul, chiar dacă securitatea internă rămâne în mare parte o responsabilitate națională. Instrumentele legislative, agențiile specializate și mecanismele de cooperare transfrontalieră contribuie la o abordare comună, dar succesul acestor eforturi depinde de o coordonare strânsă între statele membre, de adaptarea la noile amenințări și de menținerea unui echilibru între securitate și respectarea drepturilor fundamentale.

În prezent UE se confruntă cu provocări majore. Fragmentarea competențelor între statele membre, absența unei poliții europene cu drepturi de intervenție și echilibrul fragil între securitate și libertățile fundamentale sunt obstacole semnalate de cercetătorul Vasile Pușcaș, care subliniază că „fără o integrare politică mai profundă în domeniul securității interne, capacitatea reală de reacție rămâne limitată” [30].

Parteneriatul estic și extinderea colaborării cu țări precum Republica Moldova devin din ce în ce mai importante în planul regional. Dimensiunea estică a securității europene ar trebui să cuprindă nu doar aspecte energetice sau economice, ci și coordonarea în fața noilor forme de terorism cibernetic sau hibrid [31, p. 23].

UE a făcut progrese semnificative în consolidarea arhitecturii sale de securitate în ultimele două decenii, în special în lupta împotriva terorismului. Totuși, aceste progrese vin la pachet cu o serie de provocări structurale, instituționale și etice, care pot afecta eficiența și coerența acțiunilor europene. Fără o forță executivă supranațională, coordonarea între statele membre rămâne esențială, dar adesea complicată. În plus, protejarea drepturilor fundamentale în contextul măsurilor de securitate stârnește dezbateri continue între eficiență și legalitate. Una dintre cele mai frecvente critici aduse arhitecturii de securitate a UE este lipsa unei forțe de aplicare a legii la nivel european.

Totodată, lipsa unei forțe executive de aplicare a legii la nivel supranațional rămâne o carență structurală majoră în UE. Într-un context marcat de amenințări transfrontaliere – terorism, criminalitate organizată, traficul de persoane sau atacuri cibernetice – această absență ridică întrebări cu privire la capacitatea reală a UE de a reacționa eficient și

rapid. De aceea, securitatea internă a UE depinde în continuare, în mod disproporționat, de voința și capacitatea statelor membre.

Instituții precum Europol, Eurojust, Parchetul European (EPPO) sau Frontex oferă un cadru solid de cooperare între statele membre în combaterea infracțiunilor grave. Cu toate acestea, aceste entități nu dispun de putere coercitivă proprie, ci acționează prin intermediul autorităților naționale [28, p. 355]. De exemplu, Europol poate coordona schimbul de informații și poate sprijini anchetele, dar nu are competența de a efectua arestări, percheziții sau interceptări – atribuții care rămân strict naționale. Această structură creează întârzieri și fragmentări în aplicarea măsurilor de securitate și face ca eficiența acțiunii europene să depindă de cooperarea voluntară a fiecărui stat membru [4].

De asemenea, criminalitatea și terorismul nu țin cont de granițele naționale. Rețelele infracționale moderne acționează simultan în mai multe jurisdicții, profitând de lacunele în coordonare. Fără o forță europeană de aplicare a legii, răspunsul la aceste amenințări se face prin mecanisme lente și indirecte, care implică cereri de asistență, mandate europene de arestare sau formarea de echipe comune de anchetă (JITs). În situații de urgență, această abordare fragmentată poate duce la pierderi de timp și la eșecuri operaționale [7].

În același context, crearea unei forțe europene de aplicare a legii ridică probleme delicate legate de suveranitate și legitimitate democratică. Statele membre se tem că un astfel de organism ar putea încălca principiul subsidiarității și ar diminua controlul național asupra poliției și justiției. În plus, nu există un cadru juridic unificat pentru standardele de procedură penală în toate statele membre, ceea ce ar complica exercitarea autorității la nivel transnational [29]. De asemenea, lipsa unui „demos european" face dificilă crearea unei forțe de ordine care să fie legitimă și acceptată de cetățeni în mod egal în toate statele membre.

Există propuneri care sugerează crearea unei unități europene de intervenție rapidă, specializată în combaterea terorismului și a criminalității transfrontaliere, sub egida Europol sau a unei noi instituții. Această forță ar putea funcționa pe modelul Frontex, care deja are capacități operaționale la frontierele externe ale UE [6]. O altă opțiune ar fi extinderea atribuțiilor Parchetului European (EPPO) pentru a include infracțiuni legate de securitate, nu doar fraude financiare. Această extindere ar facilita o integrare mai bună între dimensiunea penală și cea executivă a cooperării judiciare.

Lipsa unei forțe europene de aplicare a legii este una dintre cele mai mari vulnerabilități ale Uniunii în fața amenințărilor transnaționale. Într-un spațiu de liberă circulație, unde infractorii pot acționa cu ușurință peste granițe, dependența exclusivă de structurile naționale devine insuficientă. Chiar dacă există obstacole juridice și politice, crearea unor capacități executive la nivel european ar putea fi următorul pas logic în integrarea securității europene. Un alt obstacol semnificativ este reprezentat de disparitățile dintre capacitățile instituționale și tehnice ale statelor membre. În timp ce unele țări dispun de servicii avansate de informații și infrastructuri digitale moderne, altele se confruntă cu subfinanțare și lipsă de expertiză. Aceste dezechilibre afectează uniformitatea reacțiilor și împiedică implementarea coerentă a politicilor comune.

Unul dintre cele mai evidente dezechilibre între statele membre este cel al capacităților instituționale și operaționale. Țările din vest, cu o tradiție mai lungă în

domeniul securității interne și infrastructuri bine dezvoltate, au resurse umane, tehnologice și financiare mult mai consistente decât cele din Europa Centrală și de Est [4]. Aceste diferențe se reflectă în capacitatea de colectare. De exemplu, în lupta împotriva terorismului, nu toate statele membre au unități specializate care să fie complet echipate și pregătite să intervină rapid în caz de atacuri sau amenințări hibride. Fără o standardizare la nivel european, aceste discrepanțe pot influența securitatea întregii Uniuni. În plus, divergențele politice – care apar din diferențele în cultura juridică, nivelul de încredere în instituții sau atitudinile față de migrație – slăbesc coeziunea necesară pentru o acțiune comună.

Prioritățile politice variate contribuie la lipsa unei viziuni comune asupra securității. De exemplu, țări precum Franța, Belgia sau Germania văd terorismul islamist ca fiind cea mai mare amenințare, în timp ce altele, precum Polonia sau Ungaria, se concentrează mai mult pe migrație, traficul de persoane sau influențele externe din partea Rusiei [6]. Aceste perspective diferite complică formularea unor strategii unitare și pot duce la blocaje în procesul decizional al Consiliului JAI.

UE își construiește arhitectura de securitate pe baza colaborării între statele membre și a angajamentului comun față de valorile și obiectivele stabilite prin tratate. Totuși, capacitatea reală de a pune în aplicare politicile comune de securitate este adesea afectată de diferențele semnificative dintre statele membre, în ceea ce privește resursele, infrastructura, prioritățile politice și nivelul de angajament strategic. Aceste divergențe generează fragilități sistemice care pot compromite eficiența colectivă în fața amenințărilor transfrontaliere, cum ar fi terorismul, criminalitatea organizată sau atacurile cibernetice.

Mai mult, în anumite situații, naționalismul politic și reticența față de integrarea europeană îi determină pe unii guverne să evite cooperarea extinsă, chiar și în domenii sensibile, precum schimbul de informații între serviciile de securitate. Diferențele dintre statele membre se reflectă și în modul în care funcționează mecanismele comune. De exemplu, Sistemul de Informații Schengen (SIS) sau rețeaua Secure Information Exchange Network Application (SIENA) nu sunt utilizate în mod egal sau eficient de toate statele [21]. Fără o participare echilibrată, aceste instrumente își pierd potențialul de a oferi răspunsuri coordonate și rapide. În plus, inițiativele precum Echipele Comune de Anchetă (JITs) și Parchetul European (EPPO) se confruntă cu provocări în aplicarea uniformă a procedurilor, mai ales când vine vorba de colectarea probelor și recunoașterea reciprocă a deciziilor judiciare. Pentru a depăși aceste discrepanțe, este esențial să adoptăm o abordare diferențiată și solidară. Uniunea Europeană ar trebui să ofere sprijin financiar și tehnic statelor membre cu capacități mai reduse, folosind instrumente precum Fondul pentru Securitate Internă sau Mecanismul de Protecție Civilă al UE.

În același timp, este important să încurajăm convergența prin standardizarea procedurilor, formare comună și evaluări reciproce. De asemenea, este crucial să reactivăm dialogul politic între statele membre și să armonizăm prioritățile naționale într-un cadru strategic comun, care să pună accent pe interesele colective de securitate. Discrepanțele dintre capacitățile și prioritățile statelor membre reprezintă o provocare majoră pentru coerența și eficiența politicilor de securitate ale Uniunii Europene. Fără o abordare so-

lidară și diferențiată, care să recunoască realitățile specifice fiecărui stat, dar și nevoia unei acțiuni unitare, visul unei Europe sigure și reziliente rămâne vulnerabil. Consolidarea cooperării și reducerea acestor disparități ar trebui să fie o prioritate pentru viitorul securității comune europene.

Cocluzionăm că capacitatea UE de a face față terorismului se bazează pe un cadru complex de politici, instituții și instrumente. Deși UE nu dispune de o autoritate centralizată în domeniul securității, reușește să coordoneze eficient eforturile statelor membre prin strategii comune, rețele de cooperare și standarde legale. Îmbunătățirea continuă a rezilienței necesită adaptabilitate, solidaritate și un echilibru între securitate și drepturile fundamentale. Viitorul luptei împotriva terorismului în UE depinde de întărirea coeziunii interne și de colaborarea internațională. Totodată, capacitatea UE de a răspunde la amenințările teroriste nu se bazează doar pe legislație și tehnologie, ci și pe dezvoltarea unei culturi de reziliență în rândul cetățenilor și instituțiilor. Colaborarea cu statele vecine, inclusiv Republica Moldova, este esențială pentru prevenirea extinderii rețelelor teroriste.

BIBLIOGRAFIE

1. Bigo, D. (2000). *When Two Become One: Internal and External Securitisations in Europe*. In M. Kelstrup & M. C. Williams (Eds.), *International Relations Theory and the Politics of European Integration* (pp. 171–204). Routledge.
2. Bigo, D., Brouwer, E., Jeandesboz, J., & Ragazzi, F. (2019). *Mass Surveillance of Personal Data by EU Member States and its Compatibility with EU Law.* European Parliament Policy Study.
3. Bordeianu, N. (2020). „Arhitectura de securitate a UE și impactul asupra parteneriatului estic", *Anuarul Institutului de Relații Internaționale*, Chișinău, nr. 9, pp. 66–74.
4. Bures, O. (2011). EU *Counterterrorism Policy: A Paper Tiger?* Farnham: Ashgate Publishing.
5. Cadman, J. (2018). *Resilient Societies: Understanding the Impact of Communication in Crises.* European Security Journal, 27(4), 421–438.
6. Carrera, S., & Guild, E. (2016). *Implementing the Lisbon Treaty: Improving the Functioning of the EU on Justice and Home Affairs.* CEPS Policy Briefs.
7. Carrera, S., & Mitsilegas, V. (2017). *Constitutionalising the Security Union: Effectiveness, Rule of Law and Rights in Countering Terrorism and Crime*. CEPS Papers in Liberty and Security in Europe, No. 95.
8. Chițac, M. (2019). *Combaterea terorismului în spațiul european. Analize juridico-sociale,* Editura C.H. Beck, București.
9. CJEU – Court of Justice of the European Union. (2014). *Digital Rights Ireland v. Minister for Communications*. Joined Cases C-293/12 and C-594/12.
10. Comisia Europeană. (2016). *Action Plan for Strengthening the Fight Against Terrorist Financing*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0050
11. Comisia Europeană. (2017). *Directive (EU) 2017/541 on combating terrorism*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541
12. Comisia Europeană. (2020). *EU Security Union Strategy 2020–2025*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0605
13. Comisia Europeană. (2020). *Strategia de Securitate Internă a UE 2020–2025*. Bruxelles: European Commission. Retrieved from: https://ec.europa.eu

14. Comisia Europeană. (2021). *Security Union Strategy – Progress Report*. Bruxelles: European Commission. Disponibil la: https://ec.europa.eu
15. Consiliul Uniunii Europene. (2005). *The European Union Counter-Terrorism Strategy*. https://register.consilium.europa.eu/pdf/en/05/st14/st14469-re04.en05.pdf
16. Council of the EU. (2022). *EU Counter-Terrorism Coordinator – Mandate and Role*. Retrieved from: https://www.consilium.europa.eu
17. Den Boer, M. (2017). *Counter-terrorism, security and intelligence in the EU: governance and collective action*. Intelligence and National Security, 32(2), 182–202.
18. EEAS – European External Action Service. (2021). *EU Hybrid Threats Response Report.* Bruxelles. Retrieved from: https://www.eeas.europa.eu
19. European Commission. (2021). *Security Union Strategy – Progress Report*. Retrieved from: https://ec.europa.eu
20. Europol. (2020). *European Counter Terrorism Centre – ECTC*. https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc
21. Europol. (2020). *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)*. Retrieved from: https://www.europol.europa.eu
22. FRA – European Union Agency for Fundamental Rights. (2021). *Surveillance by intelligence services: fundamental rights safeguards and remedies in the EU*. Retrieved from: https://fra.europa.eu
23. Guild, E. (2018). *Surveillance and Liberty in Europe: The Fight against Terrorism Revisited*. In E. Brouwer & D. Mitsilegas (Eds.), *Research Handbook on Privacy and Data Protection Law* (pp. 231–248). Edward Elgar.
24. Guild, E. (2018). *The European Union's Approach to the Fight Against Terrorism: Rights, Limits and Challenges*. European Journal of Migration and Law, 20(3), 205–225.
25. Guild, E., & Carrera, S. (2016). *Frontex and the Use of Force: Norms and Limits*. Centre for European Policy Studies.
26. Ionescu, B. (2017). *Reziliența și securitatea europeană*. Editura Universitară, București.
27. Moldovan, R. (2021). „Prevenirea radicalizării în Uniunea Europeană: între politică și practică", *Securitate și Societate*, Cluj-Napoca, nr. 2, pp. 93–108.
28. Monar, J. (2015). *The EU as a Collective Counter-terrorism Actor: Progress and Constraints*. Intelligence and National Security, 30(2-3), 333–356.
29. Peers, S. (2016). *EU Justice and Home Affairs Law* (4th ed.). Oxford University Press.
30. Pușcaș, V. (2020). *Politica Europeană de Securitate și Apărare*, Editura Polirom, Iași.
31. Serebrian, O. (2018). „Uniunea Europeană și parteneriatul estic: între geopolitică și securitate", *Revista Moldavian Journal of International Law and Relations*, nr. 3, pp. 21–30.
32. Tăbuică, A. (2022). „Dimensiunea rezilienței în cadrul securității europene", *Revista de Studii Europene*, Chișinău, nr. 1(24), pp. 45–52.
33. Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), articolul 4(2). Disponibil la: https://eur-lex.europa.eu
34. Weyembergh, A., & Briere, C. (2016). *The future of Eurojust. New Journal of European Criminal Law*, 7(4), 466–488.